

C55

~~457~~

NÉPBANK

S EZZEL ÖSSZEKÖTÖTT

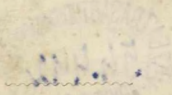
M. KÖZGAZD. EGYETEM

Szakkelt. sz. 57a 694

Tomcsini Uln. 44

TAKARÉKPÉNZTÁR

TERVE.

Kp

CSENGERY ANTALTÓL,

A M. FÖLDHITELINTÉZET IGAZGATÓ TITKNOKÁTÓL.

MEZŐGÉPÉSZETI ÉS FÉLELEMTÉCHNIKAI TANSZÉK
KÖNYVTÁRA. 1436.

PEST,

KIADJA RÁTH MÓR.

1867.

M. KÖZGAZD. EGYETEM

1965

1985

2010 FEBR - -

OLGA ZDASÁGTUDOMÁNYI ÉS
KÖNYVTÁRA - 4511
54.442

.1643

ELŐSZÓ.

Az ország több részéről hozzám intézett fölhívásnak tesztek eleget, midőn az e munkában foglalt fölterjesztést s alapszabályi tervet közzé teszem.

E terv már rég készen volt nálam, midőn a m. kir. helytartótanács 1865-ben fölhívta a M. Földhitelintézetet, hogy, a M. Orsz. Gazd. Egyesület s a pesti ipar- és kereskedelmi kamara részéről is meghívandó szakértők közbejöttével, adjon véleményt az iránt: miként lehetne a földbirtoki hitelt a legalsóbb rétegekben, oly birtokokra nézve is kifejteni, a melyek kis terjedelmöknél fogva a M. Földhitelintézet kölcsöneiben nem részesülhetnek.

A M. Földhitelintézet megtartván ez értekezletet, én, mint az intézet egyik képviselője, a népbankokra fordítám az értekezlet tisztelt tagjainak figyelmét, s előterjesztém az e részben általam készített tervet.

Tervem, egy pár pont módosításával, elfogadtatott; s megbízatám, hogy ahhoz egy indokoló fölterjesztést írjak.

A fölterjesztést a M. Gazd. Egyesület ülésében olvasám föl. Közhelyesléssel fogadták.

Két év mult el azóta, a nélkül, hogy a kormány részéről e tárgyban valami történt volna.

De hogy az országban az eszmék, melyek e fölterjesztésben és alapszabályban foglaltatnak, nem hangzottak el eredmény nélkül: a több felől hozzám intézett fölhívás is mutatja, a melynek, mint e sorok kezdetén emlitém, eleget kívánok tenni, midőn e kis munkát ezenel közrebocsátom.

Pest, 1867 april 20.

CSENGERY ANTAL.

FÖLTERJESZTÉS A NÉPBANKOK ÜGYÉBEN

A MAGY. KIR. HELYTARTÓTANÁCSHOZ.

„A nagyméltóságú magyar királyi helytartótanács felhívni méltóztatott a M. Földhitelintézetet, hogy a M. Orsz. Gazd. Egyesület s a pesti ipar- és kereskedelmi kamara részéről is meghívandó szakértők közbejöttével, adjon véleményt az iránt: miként lehetne a földbirtoki hitelt a legalsóbb rétegekben, oly birtokokra nézve is kifejteni, a melyek kis terjedelmöknél fogva a M. Földhitelintézet költsöneiben nem részesülhetnek.

A M. Földhitelintézet, a Magyar Orsz. Gazd. Egyesület s a pesti ipar- és kereskedelmi kamara küldötteivel többszöri tanácskozás tárgyává tévé e fontos tárgyat.

E tanácskozások folytán mindenekelőtt kifejtetett, hogy a M. Földhitelintézetnek, ha tanácsos volna is szabályainak módosítása mellett, ügykezelése rendkívüli bonyolításával, költségvetése szertelen felemelésével s a nagy jelzálogok teljes háttérbe szorításával, 15—20 holdnál kisebb birtokokra is kiterjeszteni költsönzéseit: működési körének ilyenén kijebb terjesztése, midőn az igen kis birtok hitelképességének kifejtéséről van szó, már azon körülménynél fogva sem jöhet szóba, mivel ez intézet, még most, a hazai földbirtok azon részének roppant hitelszükségét sem képes távolról is kielégíteni, a mely jelenleg működése körébe esik.—S tekintve azon nehézségeket, melyekkel, nem vizsgáljuk e helyütt minő okok miatt, a tőkéknek oly biztos elhelyezést s a törvényes kamatnál nagyobb jövedelmet nyújtó záloglevelek értékesítése ez idő szerint nemesak a M. Földhitelintézetre, hanem más, hasonló hatáskörrel az újabb időkben alakult pénzügyintézetek-

re nézve is jár, az sem látszik célravezetőnek, hogy ilyenmő értékpapírok bármely intézet, vagy talán vidéki intézetek által közvetített kibocsátásában kerestessék segély a hazai kis birtok számára.

Jelenleg főnálló hazai hitel- és pénzügyintézeteinken végig tekintve, egyedül a vidéki takarékpénztárakban látja a tanácskozmány azon forrást, melyből, ha e részvénytársulatok előnyösebbnek nem tartanak a váltóüzletet, s ha ily intézeteknek országszerte, minden vidéken keletkezése a kormány és hatóságok részéről is minden lehető módon elősegítették, a kis birtok is hazaszerte meríthetne segélyt, ha nem is oly mértékben, mint a helytartótanács intézménye kívánni látszik, miután a takarékpénztári üzlet természete hozza magával, hogy e pénzügyintézetek költsönei, általában és szabályképen, ritka kivételeket nem említve, nem állandóak és hosszabb idejűek, hanem szükségkép rövid lejáratúak, vagy rövid időre felmondhatók, s a kis gazdának inkább üzleti vagy forgalmi tőkét ajánlkoznak, mint állandó beruházási tőke gyanánt, mely csak évek múlva hozza meg gyümölcsét, s csak évek megtakarításai által törleszhető vagy fizethető vissza.

Hosszabb idejű kölcsönt nyújtanak — és nyújthatnának, ez ügy célszerű rendezése után, még inkább,—a hazai kis birtoknak az árvátömegek. A tanácskozmány elégnék tartja e helyütt kiemelni, hogy negyven-ötven millióra megy az összeg, mely e tömegekben évenként kezeltek; elégnék tartja megemlíteni, mennyire fontos hazánkban, nemesak az árvák érdekében, a mi kétségkívül a legfőbb tekintet, hanem közigazdasági szempontból is az érintett tömegek kezelésének minélelőbbi törvényhozási rendezése.

Megemlítették tanácskozásaink közben a nm. m. kir. helyt. tanács által kezelt, s a tanácskozmány egyik tagja által 27 millióra becsült közalapítványi tőkék is. A tanácskozmány tagjai előtt még élénk emlékezetben voltak azon idők, midőn ez alapítványi pénzek, pénzszegény hazánkban, oly tetemes beruházási tőkét szolgáltatottak a hazai nagyobb földbirtoknak, mi miatt országunk boldog emlékezetű nádora, József főherczeg ő fensége, az érintett alapítványi tőkéknek állampapírokba fektetését, a birodalmi pénzügyek kezelőinek folytonos sürgetése daczára is, mindenkor meg tudta akadályozni. Azóta sok változás történt

e részben is. Az érintett tőkék tetemes része állampapirokba lön fektetve, elvonatván ekkép a földbirtoktól. Egy rész a földbirtokosok használatára maradt ugyan, azonban nem azzal a megnyugtató érzéssel, melylyel a birtokos az ily kölcsönöket, mindaddig, míg a kamatokat pontosan fizette, felmondhatlanoknak tudta. Nem szükség mondanunk, hogy a tanácskozmányban, mely épen a hazai hitelszükség fedezésére, források felkeresése végett jött össze, élénk kifejezést nyert az az óhajtás: vajha az alapítványi tőkék azon része, mely állampapirokban lekötve hever, ismét gyümölcsözővé tétethetnék a hazai földbirtokra nézve; s vajha meghallgatásra találna illető helyeken a Magyar Földhitelintézet azon felterjesztett kérelme, hogy azon tőkéknek, melyeknek felmondhatósága, nyomasztó köz- és magán gazdasági viszonyaink közt, méltán nyugtalanítja a magyar földbirtokost, az érintett intézet közvetítése útján föl nem mondható, sőt csekély törlesztéssel összekötött kölcsönökre convertálása, az alapítványi pénztár jövedelmeinek teljes biztosítása mellett engedtessek meg. S—hogya tárgyra, melylyel sajátkép foglalkozott a tanácskozmány, a kis birtok hitele kifejtésének kérdésére visszatérjünk — mind természetesenek, mind igazságosnak találták a tanácskozmány tagjai hogy azon alapítványi tőkék kezelésénél, melyek régebben kizárólag a nagyobb, földesuri birtokok beruházására szolgáltak, ezen túl a már szintén szabad, s nem kevesebb biztosítékot nyújtó kisebb földbirtok hitelszüksége is lehetőleg szem előtt tartassék, s abban, a mi e tőkéből időnként az állampapirok eladása vagy visszafizetések útján az alapítványi pénztárba rendre befoly, vagy, a jövedelmekből újlag tőkésítettik, közvetve, vagy alkalmilag közvetlen is, a kis birtok is részesíttessék.

A M. Földhitelintézet azon kis birtokokra nézve, melyek szabály szerint működése körébe esnek, teljes készséggel vállalkozik ily közvetítésre. S ez úton, mint fentebb is érintők, 15—20 holdnyi területű birtokok már részesülhetnek kölcsönökben. Kisebb birtokokra nézve, a tanácskozmány nézete szerint, a nép érdekében alakult és alakítandó takaré-, segélyző-, kölcsön- vagy egyéb pénz- és hitelintézetek és egyletek eszközölhetnék a közvetítést.

A tanácskozmány nem csekélyelte ugyan, pénzszegény hazánkban, azt a segélyt se, mely ez úton jutna a kis birtoknak:

távol volt mindazáltal tőle, túlbecsülni azt. Ily kormányi segély, dotatio, nem alamizsnaképen, hanem törvényes kamatra adva, a nélkül, hogy annak árában az államot megillető ellenőrségnél egyéb befolyást kötne ki a kormány, kétségkívül hatalmas tényező, már annálfogva is, mert az állam részéről bizalmat tanúsít a nép érdekében alakítandó intézetek és egyesületek megalakítása elősegítésére: azonban, tekintve a kis birtokos és munkás osztályok rendkívül nagy számát, tekintve az általános hitelhiányt, pénztelenséget, s az ennek folytán a nép legalsó rétegeiben országszerte a legiszonyúbb mértékben pusztító uzsorát, szükségtelen indokolnunk, hogy az ekkép nyújtható tőkék, a legjobb körülmények között is, alig lennének egyikét csepp a tengernyi szükség enyhítésére.

Midőn a hazánkban létező tőkék, talán az árvatömegek egy részét és azon tőkéket kivéve, melyek a szegény nép véres verejtékéből sokszorozzák magukat, csaknem ugyanannyi csatornán vonatnak el az ipar és kereskedés, s a nagyobb földbirtok gyámolítására, a hány már fenálló pénz- és hitelintézet van ez országban; midőn e részben a hazai takarékpénztárak is alig képeznek kivételt; s midőn az ekkép gyűjtött tőkék sem elegendők távolról is a nagyobb birtok, ipar és kereskedés hitelszüksége fedezésére: ily körülmények közt más gyökeres gyógyszert nem képzelhetnek a tanácskozmány tagjai a kisbirtokos és munkás osztály hitelviszonyai orvoslására, mint új tőkék képezését, apró megtakarítások útján, éppen azon rétegekben, melyek a segélyt igényelik.

Segíts magadon, s Isten is megsegít! mondja egy régi közmondás. Önsegély vagy közalamizsna, s ha az utóbbi ezéla a közvagyon nem elég, a magán tulajdon elkobzása; szabad nép, a család, a munka és tulajdon oltalma alatt, vagy közköltésen táplált koldusesoport, polgárisodásunk érintett alapjainak fölforratásával, a kényuralomnak egy új formája alatt: ime az ellentétek, melyek között korunk nemzetgazdáinak és államférfiainak választaniok kell.

Istennek hála, mindinkább látjuk terjedni azon iskola tanait, mely amaz idéztük régi közmondást, az önsegélyt írta zászlóira. Német-, Francia- és Angolországban nagy mozgásban látjuk a társadalom alsóbb rétegeit minden irányban törekedni az

önsegély elvének valósitására. A szövetkezés (associatio) erőt kölcsönöz a gyöngéeknek; a kis tőkét képesekké teszi versenyre szállani a nagy tőkékkel, melyeknek egyeduralma eddig oly rettegott volt; s míg az egyesült takarékoság fillérekből milliókat hord egybe, a kölcsönös jótállás kölcsönzés alapjává emeli a munkát, hitelt szerez a szorgalomnak és képességnek.

Íme az út, melyen a nép alsóbb rétegei sorsának javításában a polgárisult államok haladnak. Ez irányban kell, ez irányban lehet csupán nekünk is segílyt keresnünk a kis birtokos és munkás néposztály részére. Ez irányra útalta a tanácskozmány tagjait, igen helyesen, a nm. m. kir. helyt. tanács intézménye, midőn a Schulze-Delitzsch-féle kölcsön- és hitel-egyesületekre, vagyis úgynevezett népbankokra mutatott, s Erlenmayernek e tárgyban írt érdekes röpiratát közölte a M. Földhitelintézettel.

A tanácskozmány nem titkolhatja el, hogy az ilynemű egyesületek, minők Németországban már annyi számmal s oly virágzó állapotban vannak, szintén nem felelhetnek meg a kis földbirtok érdekeinek oly mértékben, mint ezt a nagyobb földbirtokra nézve a földhitelintézetek teszik. A népbankok ugyanis többnyire a személyes hitel kifejtését tartván szem előtt, befektetésre alkalmas, hosszabb idejű nyugalmas kölcsönökre, már alapelveiknél fogva sem nyújthatnak kilátást. De midőn az igen kis birtok, már a becslési és egyéb költségeknek a kis kölcsönökhöz aránylag nagy összege miatt is nehezen válhatik jelzálogi kölcsönzés alapjává: tekintve a kölcsönösszegnek, melyre hasonló kis birtok igényt tarthatna, csekély voltát, sokkal fontosabbnak látszott az értekezlet tagjai előtt azt a tőkét venni számításba, melyet egy ily kis birtokosnak, például egy negyedrészes telkes kis gazdának és családjának összes munkaereje, keresete képvisel, vagyis mindenekelőtt az ily kis birtokosnak személyes hitelét fejteni ki. Igaz, hogy a kölcsönrel, melyhez ez úton jut, állandó beruházási tőkét nem nyerhet: azonban nem kevésbé fontos reá nézve, hogy a midőn csapások érik, kellő segílyt, s a midőn gazdasági viszonyai igénylik, üzleti vagy forgalmi tőkét kaphasson, mely — a kölcsön többszöri meghosszabítása mellett, fél vagy egész évig, s talán tovább is nála maradhat.

Hogy a személyes hitelt bármi kis birtok is szükségkép emeli; s hogy annál fogva az ily kis birtokot is szintén tekintetbe ve-

szí bármely hitel- vagy kölcsönegyesület, mely a kis birtokosnak személyes hitelt nyit: nem szükség mondanunk.

Az előadott szempontok arra birták a M. Földhitelintézet, M. Orsz. Gazd. Egyesület s a kereskedelmi és iparkamra küldötteinek tanácskozmányát, hogy az érintett németországi, Schulze-Delitzsch-féle népbankok átültetését hazai városainkba és községeinkbe hathatósan ajánlja, s válaszul a nm. m. kir. helyt. tanács fölhívására, ez idő szerint, azokban jelölje ki a legbiztosabb eszközt, ha nem is közvetlen a kis birtok, mint jelzálog, hanem a kis birtokos és munkás osztály hitelképessége kifejtésére.

Sőt tovább ment az értekezlet.

Fölszólítva ugyanis ez iránt a M. Orsz. Gazd. Egyesület által is, pontozatokba foglalta egybe azon főbb elveket, melyeknek alapján a szóban forgó népbankok többnyire előállottak, tekintettel az azok keletkezése óta tapasztalt változásokra, és azon rendszabályokra, melyek, válságos időkben, e népbankok fentartására czél-szerűeknek mutatkoznak, és tekintettel hazai viszonyainkra is.

Van szerencsénk e pontozatokból egy példányt a nm. m. kir. helyt. tanácsnak is, nem mintatervképen, hanem esupán az azokban foglalt elvek ismertetése végett, mellékelve, tisztelettel fölterjeszteni. Midőn ezt teszszük, távol van tőlünk azt hinni, hogy az alapelvek, melyek azonban foglaltatnak, más alakba öntve, más rendezéssel, sőt sok tekintetben eltérő combinációkban is szerkeszthetők ne legyenek: ellenkezőleg, kérjük a nm. m. kir. helyt. tanácsot, hogy minden oly tervet, mely a Németországban oly üdvös sikerrel fenálló Schulze-Delitzsch-féle kölcsön és hitelegyesületek, vagy a nézetünk szerint szintén igen hasznos hazai segélyegyletek szerkezetének alapelveit veszi mintául, bárminő, de czél-szerűeknek ismert, eltérések mellett is, mint főleg humanistikus és jótékony intézetet, hathatós pártfogásával, minden alakban, elősegélleni méltóztassék.

Hazai viszonyaink közt kétszeresen pártolást érdemel már magában is minden oly intézet vagy egyesület, mely tőkék gyűjtését, s a heverő tőkék termékenyekké tevését tűzi czélul. A Schulze-Delitzsch-féle népbankok e fölött, midőn a szorgalmat és takarékos-ságot, az erkölcsiség és család fentartásának, a jó nevelés után, e leghatalmasabb tényezőit, mozdítják elő, s midőn a szorgalmat, a munkát hitelképessé emelik, nemcsak közigazdasági, hanem egy-

szersmind társadalmi tekintetben is nagy fontossággal bírnak; s mindinkább terjed Németország törvényhozásaiban a nézet, mely az ily intézeteket és egyesületeket főleg humanistikus és jótékony egyesületeknek tekinti, a kormányzás egyik fő feladatának tartván ez okból azok keletkezését és virágzását minden lehető kedvezményekkel és kiváltságokkal is elősegíteni.

Az a körülmény, hogy az ily hitelegyletek tagjai befizetett tőkék után osztalékot huznak, miután ez osztalékot, egyik zsebből a másikba, önmaguk fizetik maguknak, s míg a betéti tőke ki nincs egészítve, ki sem adatván, inkább a tőkésítés, megtakarítás előmozdítására szolgál az, hogysesem valódi, nagy nyemrényre nyujtana kilátást, s miután egy részt épen a nyereszkedési szellem kizárása végett, nincs megengedve több részvénynek egyes kezekben felhalmozása — az érintett osztalék, mondjuk, nem elég ok, el akarni vitatni ez egyesületek kiválólag humanistikus jellemét.

S ha épen e humanistikus irány következtében Németországon is kiváltságokkal segítik elő a kormányok az ily egyesületek keletkezését: mennnyivel inkább szükséges e pártfogás és elősegítés az állam és kormány részéről hazánkban, hol egy terméketlen év oly terheket, oly sulyos kötelességeket ró az államra, az alsóbb néposztályok irányában, mint a közelebbi aszályos év után láttuk; s hol a pénzintézetek és egyesületek keletkezése különben is sokkal több nehézséggel küzd, mint más, anyagi tekintetben is szerencsésebb viszonyok közt levő nemzeteknél.

A tanácskozmány, hazai körülményeinket tartva szem előtt, nélkülözhetleneknek véli, a kifejtett okoknál fogva, hogy a magas kormány részéről ne csak ne gátoltassék, hanem a mellékelt alapszabályi pontozatokban érintett kedvezmények és kiváltságok megadása által hathatósan elő is segítessék hasonló hitel- és kölcsönegyesületek keletkezése.

Alig alakultak ily egyesületek és intézetek Németországban, s általános lön a panasz, hogy e kis intézetekre és egyesületekre, melyek különben is nagyobb kamatot kénytelenek fizetni az idegen tőkékért, rövid lejáratú kölcsönei mellett, a b é l y e g i l l e t é k e k sokkal sulyosabban nehezülnek, mint más, nagyobb pénzintézetekre, hogy e terhek alatt nemesak nem fejlődhetnek, hanem fennállhatásuk is kétségessé van téve. A kormányok és törvényhozá-

sok, belátva e panasz alapos voltát, kitünő kedvezményeket adtak már is e részben a népbankoknak. Hasonló kedvezmények nyújtása mellett hazánkban, az említett tekinteteken kívül, nemcsak az a körülmény szól, mely szerint az érintett bélyegilletékek nálunk jelenleg sokkal súlyosabbak, mint Németország államaiban, hanem az a kimélet is, melyet az eredeti hazájában is gyengéd ápolást igénylő növénynek idegen égalj alá, s épen nem kedvező viszonyok közé átültetése különösen megkíván. S előzmények is szólnak e részben a tanácskozmány kívánata mellett. Említsük-e azon kiváltságokat, melyek, bélyegmentesség tekintetében, épen azon oknál fogva, mivel nyereszkesedés helyett fontos hazai ezélt tüzött alapszabályai homlokára, a M. Földhitelintézetnek s a részben szintén humanistikus szempont alá eső takarékpénztáraknak, a betételekre nézve, már megadattak? Említsük-e a rövidebb lejártú váltók scálája előnyeit a rendes kötelezvények bélyegilletéki scálája felett? Említsük-e, hogy az általunk ajánlott népbankoknál is oly rövid lejáratú kölcsönökről van szó, mint a váltó üzletnél, csakhogy a népbank kölcsönöi, legtöbb esetben, csak a betétek kivételei, s igen sok esetben, tekintve a kölcsönvevő helyzetét, jótékony segélyek? Nem egy eset lesz bizonyára, midőn épen e kölcsön fogja lehetővé tenni az egyesületi tagnak a dója fizetését. Megannyi fontos indok, hogy e kölcsönök, ha adóslevélre adatnak is, a váltó-scalánál is kedvezőbb scala, vagyis teljes bélyegmentesség kiváltságában részesíttessenek.

Nem kevésbé szükséges, hogy a népbankok a törvényes kamatláb nyüge alól felmentessenek. Nem szükség e kívánatot azon nyomós indokokkal támogatni, melyek általában szólanak az uzsoratórvények ellen, a melyeknek árnyékában az uzsora oly buján tenyészik országszerte. A nép azon rétegeinek hitelképessége kifejtéséről van szó, melyek jelenleg teljesen nélkülözik a hitelt. Félreismeri a tőkék természetét, a ki azt hiszi, hogy azok a törvényes kamatnál nagyobb inger nélkül ez osztályok körébe legyenek idézhetők. Tudva levő dolog, hogy Németországban is, sokkal kedvezőbb pénzvizonyok közt, a hol e felett már külön bankok is alakultak, épen a népbankok támogatása végett, 7—12½% közt ingadozik a kamatláb e népbankok kölcsönöeinél. S a mi viszonyainkra térve, ki nem tudja, hogy épen népünk al-

sőbb rétegeiben legnagyobb hazánkban is az uzsora ; ki nem tudja, hogy pénzügyeink között is éppen a zálogházak, az újabb kor ezen lombardjai, vesznek legnagyobb kamatot? Mindezen tekintetek felett megfontolást érdemel, hogy a kiváltságot a kamatláb alóli felmentésre nézve nem idegenek, hanem saját tagjai irányában kéri a népbank, önválasztottainak kezébe tévén le a kamat megszabása jogát, a kik időről időre számot adnak a kölcsönvevőknek e jog mikénti használásáról. Alig több jog, mint a mennyivel a provisiók, díjak meghatározásánál, idegenek irányában is, élnek nyereszkesedésre alapított pénzügyeink is a nélkül, hogy a visszaélés ellen hasonló kezességet nyújtanának, mint a népbank igazgatói.

Hogy viszonyaink közt eléggé indokolt az a kiváltság is, melyet törvénykezés tekintetében kíván az általunk felterjesztett tervezet: elég csupán arra hivatkoznunk, mely szerint ily kiváltságokkal, kevesebb ápolást igénylő és tisztán nyereszkesedésre alapított pénzügyek is elláttattak; elég csupán az általános osztrák földhitelintézet és osztrák nemzeti bank hasonló kiváltságait és azon körülményt megemlítenünk, hogy ez esetben főleg humanistikus irányú egyesületek, és azok is csak saját tagjaik irányában veszik igénybe ugyanazon kedvezményeket.

Azon kedvezmény fontosságát, melyet az említett kiváltságokon túl, dotatióképen vagy alapítványi és egyéb közalapok tökéinek törvényes kamatra kölcsönzése által nyújthatna az állam az általunk oly melegen ajánlott népbankoknak, már fentebb eléggé kiemeltük. Ily állami, valamint a kormány által engedélyezendő községi segély nyújtására többféle módot szolgáltatnak az alapszabályi pontok, melyeket ismertetésül felterjeszteni szerencsénk van. Egy tekintetre feltűnik mindenki előtt, a ki e tárgyról gondolkodik, mennyire segítené elő ily önzetlen előzékenység és pártfogolás a kormány és közhatóságok részéről a nép bizalmát hasonló keletkező egyesületek iránt.

Azonban legyen elég e helyen, azok után, a miket e részben már fentebb is előadánk, e rövid megjegyzés, vonatkozólag az alapszabályi pontozatokra, melyeket felterjeszteni szerencsénk van.

Háttra van ez alapszabályokra magukra nézve mondandunk el még egy pár észrevételt.

Már fentebb érintők, hogy távol van tőlünk ez alapszabá-

lyokat az ugynevezett népbankok egyedül helyes szervezetének tartani. A főbb elvek egyezése mellett nagy változatosságot, számos eltérést mutatnak e részben a magában Németországban fennálló egyesületek is, a Francia-, sőt közelebb már Angolországban is keletkezettek nem is említve. Midőn ismételve kijelentjük, hogy e különböző combinatiókat mi sem kívánjuk kizárni tervezetünkkel, meg kell jegyeznünk, hogy némely pontokra nézve a módosítást már maguk a különböző helyi körülmények is szükségessé teszik. A betéti tőkék s a havi betétek összegei például szükségkép a helyi viszonyok szerint állapítandók meg, tekintettel a vidék bővebb vagy gyéribb keresetforrásaira, tekintettel a néposztályokra, melyek számára alkottatnak ily egyesületek, és ez osztályok keresetképességére. Maga azon kérdés is, vajjon a takaré- s kölcsönegyletek, idegenek számára, takarékpénztárakkal legyenek-e összekötve vagy sem: tisztán a helyi szükséghez képest döntendő el. A németországi népbankok alapítója és központi közlönye a kölcsön- és hitelegyletek minél tisztább, minél kevésbé bonyolult, minél egyszerűbb szervezetét sürgetvén, nem mulasztják el koronként figyelmeztetni ez egyesületeket, hogy egy betéti bank kellékeinek nem képesek teljesen megfelelni, s csak nem rég is utaltak azon rázkódásokra, melyeknek, a közelebbi múlt pénzválság idején, az ugynevezett népbankok közül csaknem mindazok ki voltak téve, a melyek takarékpénztári üzlettel is foglalkoztak. Az alapszabályi tervezet, melyet részünkről fölterjeszteni szerencsénk van, ily válságos időkre is gondolt ugyan, s a takarékpénztári betételek rohamos kivétele által előidézhető bajok ellen óvszert, s a közönség részére teljes biztosítékot vélt ugyan találhatóni azon rendszabályban, mely szerint az arányt, a melyet az egyesület saját tőkéi és az idegen tőkék közt fölállított, a takarékpénztári betételekre is kiterjeszté, s ez arányon túl a fölöslegre nézve más pénzügyintézetek biztosítékát rendeli megszereztetni: mindazáltal ez elővigyázati intézkedések mellett sem véljük ajánlandónak, hogy a takaré- és kölcsönegyletek saját egyszerű kezelésoket takarékpénztári üzlettel is bonyolítsák, oly helyeken, a hol különben is vannak már a vidék szükségének teljesen megfelelő takarékpénztárak, s oly viszonyok közt, melyekben a tagok saját tőkeképzése vagy hoyszabb időre ajánlkozó tőkék fölvétele útján, takarékpénztári betételek nélkül is elég pénzforrásra lehet kilátás. Hazánkban az oly he-

lyek, a hol takarékpénztárak vannak, s a hol ily pénzüintézetekkel birunk is, az érintett kedvező viszonyok, a tőkeszerzésre nézve, fájdalom, még kivételesek levén, czélszerűnek láttuk részünkről a tőkegyűjtés ezen csatornáját, a takarékpénztári üzletet is fölvenni tervünkbe, módot nyújtván az által is kis tőkék megtakarítására a városok és községek azon ideiglenes lakóinak is, a kik, mint ilyenek, vagy egyéb okból, a kölcsönegyesület rendes tagjai lenni nem kívánanak. Meglehet végre, hogy az ily kölcsön- és hitelegyesületek alapítói, hazai segélyegyleteink példájára, sok helyütt hajlandók lesznek az által is mozdítani elő a saját tőkeképzést, hogy egy rendes tagnak több betéti tőke befizetését is megengedik. Bár mennyire óhajtjuk megóvni a kölcsön- és hitelegyesületek tisztán humanistikus jellemét, mely nem türheti, hogy azok részvénytársulatokká alakuljanak, bár mennyire óhajtjuk kizárni azokból a nyereszkesedési szellem túlnyomó befolyását, ellentétbe hozván a csupán nagy osztalékra számító tőkepenzes és a segélyt igénylő szegényebb tagok érdekeit: habár tervünk e részben a tiszta Schulze-Delitzsch-féle egyesületeket tartá szem előtt, részünkről is megengedhetőnek tartjuk, hogy egy rendes tag legfelebb három négy betéti tőkét tchessen be, oly kikötéssel mindazáltal, hogy azért több szavazatot egynél, sem bármi más különös kiváltságot ne követelhessen.

De nem folytatjuk tovább a lehető módosítások elősorolását; s a midőn az előadottak folytán ismételve fölhívjuk a népbankok fontosságára a magas kormány figyelmét, mély tisztelettel vagyunk stb.“

NÉPBANK TERVE.

I. Az egyesület czége.

1. §. Az egyesület czége: „N. N. városi vagy községi takaré- és kölcsönegyesület.”

II. Az egyesület czélja.

2. §. Az egyesület czélja: rendes tagjai számára, saját tőkeképzés útján, vagy kölcsönös jótállás mellett, idegen tőkék felvétele által, rövid idejű visszafizetésre, lehetőleg olcsó kölcsönt szerezni.

III. Az egyesület területköre.

3. §. Az egyesület területköre: N. N. város vagy község, vagy N. N. községek, N. N. várossal vagy községgel, mint székhelyyel.

IV. Az egyesület bírósága.

4. §. Az egyesület bírósága: ha az egyesület mint alperes vonatnék perbe, az N. N. városi tanács, s ha ez bíraskodási hatáskörrel nem bírna, a megyei törvényszék. Ha pedig az egyesület, egyes tagjai ellenében, mint felperes lépne fel: szabály szerint ugyan a helybeli bíróság bíraskodik, az egyesület azonban emellett szabad bíró választási joggal bír, a minék az egyesület tagjai magukat önként alávetik.

V. Az egyesület tagjai.

5. §. Az egyesület tagjai:

a) Pártfogó tagok, a kik az egyesület megalapítását és működése megkezdését a rendes tagok betéti tőkéinek megfelelő vagy azt felülhaladó összeggel segítik elő, vagy utóbb is bármikor hasonló összegek kölcsönzésével vagy ajándékozásával járúlnak az egyesület czélja előmozdításához, s alapítványaik után, kölcsönzés esetében is, beérik 6°/_o kamattal, a nélkül, hogy az egyesület kölcsöneit igénybe kívánják venni. Ily pártfogó tagok nemcsak magán egyének, hanem maga az állam, egyes helyható-

ságok, községek, testületek, társulatok, pénz- és egyéb intézetek is lehetnek.

b) Tiszteletli tagok, a kik az egyesület alaptökéjét a rendes tagok betéti tőkénél kisebb öszletek ajándékozásával gyarapítják, a nélkül, hogy az egyesület kölönsőneire számot tartanának.

c) Rendes tagok, a kik által és a kiknek érdekében alapíttatik sajátlag az egyesület. Ilyen rendes tag lehet az egyesület területkörében lakó minden becsületes ipartizó, földmives vagy munkás, a ki az alapszabályok aláírásakor egyszer mindenkorra 50 forintnyi tőkét fizet be az egyesület pénztárába, vagy havi betétekben, melyek a helyi viszonyok szerint 40—80 krajczárnál kisebb részletek nem lehetnek, a melyeket azonban a tagok heti (10—20 krajczárnyi) részletekben is fizethetnek, hasonló összeg befizetésére kötelezik magokat.

VI. A rendes tagok felvétele s a tagság megszűnése.

6. §. Miután az egyesület, az első aláírókból megalakult: azontúl a rendes tagok az igazgató bizottság által vétetnek fel. Ha a bizottság a felvételt megtagadja, nyitva áll az illetőnek a folyamodás útja a közgyűléshez.

7. §. Megszűnik az egyesületi rendes tagság:

a) Halálozás által; mely esetben az elhunyt befizetett tőkéje vagy ennek fejében befizetett havi betételei, a már javára irt, s a folyó üzletév bevégeztével javára irandó osztalékok az örökösöknek, az év végétől számitandó félév mulva kifizettetnek.

b) Önkéntes kilépés által. A kilépett tag szintén csak a folyó év végétől számitandó félév mulva veheti ki betéti tőkét vagy befizetett tökerészleteit, az év végén javára irandó osztalékkal.

c) Kirekesztés által, a mi felett az igazgató-bizottság indítványára, ha valamely tag havi betételeivel három hónapig hátralétben van, vagy az egyesülettől nyert kölönsönt törvényes végrehajtás nélkül nem fizeti meg, tagtársaival összeférhetlennek mutatkozik, az egyesület alapszabályaihoz és kezelési útásításaihoz alkalmazkodni nem akar, avagy épen valamely becsütelenséget ma-

ga után vonó tettet követ el, a közgyűlés határoz. A kirekesztett tag ugyanoly viszonyba jő az egyesülethez, mint a ki önként kilépett.

8. §. Mind az önkéntesen kilépett, mind a kirekesztett tag, valamint szintén az elhunyt tag örökösei is, a mennyiben az utóbbiak egyesületi tagok nem kívánnak lenni, azonnal elvesztik az egyesületi tagsággal járó jogokat, s igényüket a tartalékalaphoz: az egyesület czége alatt azon ideig kötött szerződésekre nézve mindazáltal csak a kilépés vagy halálozás napjától számitandó egy év multával oldoztatnak fel végképen az egyetemleges kötelezettség terhe alól.

VII. A rendes tagok jogai és kötelelességei.

9. §. A pártfogó és rendes tagok választási és választathatási, tanácskozási és szavazási joggal bírnak az egyesület közgyűlésein. A tiszteleti tagokat csak azon évben illetik e jogok, a melyben az egyesület alaptökéjét legalább 10 forintnyi adománynyal gyarapítják.

10. §. E felett minden egyesületi rendes tag:

a) az egyesület pénztári készletéhez és saját fizetési képességéhez aránylag, a mi felett az igazgató bizottság határoz, igényt tarthat az egyesület szabályszerű költsőneire, befizetett tőkéje és szintén a bizottság által koronként meghatározandó maximum erejéig;

b) az általa befizetett és javára irt összeg arányában igényt tarthat a tiszta nyeresmény után eső osztalékra.

11. §. Viszont minden rendes tag köteles:

a) a havi betételt minden hónap első vasárnapján, vagy heti részletekben vasárnaponként pontosan befizetni;

b) az egész betéti tőke háromszoros összege erejéig minden vagyonával egyetemleges kötelezettséget vállalni az egyesület czége alatt felvett, vagy takarékpénztári betételekben befolyt idegen tőkék pontos visszafizetéseért, s a kezelési és igazgatósági költségek fedezéseért;

c) az egyesület érdekeit minden tőle telhető módon előmozdítani.

VIII. Saját tőke képzés.

12. §. A befizetett betéti tőkék, az ily tőkék képzésére fizetett havi részletek, s míg az egész 50 ftnyi betéti tőke teljesen le nincs fizetve, az osztalékok is javukra iratnak a tagoknak az egyesület könyveiben. Mihelyt azonban az egész betéti tőke befizettetett, megszűnik a havi befizetések kötelezettsége, s az osztalékok a tagoknak készpénzben rendesen kiadatnak.

13. §. Az igazgató bizottságnak joga van, a tagok betéti tőkéinek minél gyorsabban eszközzendő kiegészítése végett, az engedélyezett kölesönösletekből legfőlebb egy százalékot visszatarítani, s azt a kölesönvevő tagoknak szintén javára iratni.

14. §. Minden rendes tag betéti, illetőleg leszámolási könyvet kap, melybe az általa tett befizetések (betéti tőke, vagy annak fejében és kiegészítésére teljesített havi részletfizetések), valamint a részére tett kifizetések (osztalékok stb.), és levonások (13. §) pontosan bejegyeztetnek a pénztárnok által.

15. §. A mi e könyvekben s az egyesület könyveiben a tagok javára van írva, az egyesület pénztárát szenvedőleg terheli. Idegen hitelezők mindazáltal, ha az egyesület tartozásai felülmulnák követeleseit, a kielégítés sorrendjére nézve elsőséggel bírnak az egyesület tagjai felett.

16. §. A rendes tagok betéti tőkéi, míg az egyesület fennáll, biztosítékul az általuk közvetlen használt, s az egyesületnek vagy az egyesületi tagoknak szerzett hitelért, az egyesületnek vannak lekötve; s e tőkék után a tagokat, míg az egyesület tagjai lenni meg nem szűnnek, csak az évi járadékok (kamat, osztalék stb.) illetik. Honnan következik:

a) hogy a tagok betéti könyveiket se el nem idegeníthetik, se el nem zálogosíthatják, vagy egyébként nem terhelhetik, mely rendelete ez alapszabályoknak minden betéti könyvre rányomatandó;

b) hogy az egyesületi tagok magán hitelezői csak a tagok évi járulékaikra (kamatok, osztalék stb.), s csupán az üzleti év leteltével tarthatnak igényt, a mennyiben az egyesület azon évi járulékokat, az egyesületi szerződésekből eredő kötelezettségek lerovására, vagy a még teljesen be nem fizetett betéti tőke kiegészítésére, pénztárában vissza nem tartja;

c) hogy a rendes tagok érintett betéti tőkéi, nem az egyesület

leti viszonyból származó követelések miatt, birói zálogolás, tilalom vagy végrehajtás tárgyai nem lehetnek ;

d) hogy ezen betéti tőkék, csőd esetében is, csak akkor foglaltathatnak a csődtömeghez, ha a vagyombukott egyesületi tag az egyesületet mind saját kölesöneire, mind a kölesönös jótállásból vagy más egyesületi tagokért vállalt kezességéből folyó kötelezettségeire nézve, teljesen kielégítette. Ez esetben a vagyombukott megszűnik az egyesület tagja lenni, s miután az egyesület abból, a mi könyveiben a kilépő tag javára van írva, saját követeléseit kielégítette, a felesleget az évi számadások bezártáig járó kamatokkal és osztalékokkal együtt, az év végén kiszolgáltatja a csődtömeg kezelőinek.

IX. A kölesönökről.

17. §. Az egyesület kölesöneiben csak egyesületi rendes tag részesülhet.

18. §. A legkisebb kölesön, melyet az egyesület ad, öt frt.

19. §. A kölesönök maximuma és a kamatláb, a melyre nézve az egyesület a törvényszabta korlátok alól fel van mentve, időről időre az igazgató bizottság által állapíttatik meg. E határozatokról azonban mindenkor indokolt jelentés terjesztendő a közlelbi közgyűlés elé.

20. §. A kölesönök szabályszerűleg csak három-négy hónapra adatnak: de az igazgató-bizottság engedélye folytán ugyanannyi időre többször is megújíthatnak. A megújításért a kölesönvevő tag a fizetési határnap lejárta előtt legalább egy héttel tartozik folyamodni.

21. §. Az egyesület csupán pénztári szekrényében is könnyen eltartható és könnyen értékesíthető jelzálogra (p. o. biztos keletű értékpapírokra, arany-, ezüst pénzre stb.) és személyes hitelre ad kölesönt.

22. §. A kölesön határideje lejártával a zálog annak adatik ki, a ki a zálogjegyet visszaadja s a tartozást visszafizeti.

23. §. A kölesönzési határidő lejártával vissza nem váltott zálog, az adósnak tett rövid visszaváltási határidő után eladatik, a hogy lehet, s a tartozás levonása után netalán fenmaradt felesleg az adósnak általadatik.

24. §. Csőd esetén a zálog csak az egyesületi kölesön s a ke-

zességi kötelezettségekből származó tartozások lefizetése után adatik ki a csődtömegnek. Ha e lefizetés az egyesület által kitűzött határidő alatt, a mulasztási kamatokkal együtt, nem teljesítették, joga van az igazgató-bizottságnak a zálogot eladni, a hogy tudja, s csak a tartozások levonása után fenmaradt összeget szolgáltatja át a csődtömegnek.

25. §. A személyes hitelre adott kölcsönzésnél:

a) tekintetbe veendő mindenekelőtt a kölcsönt kérő tag fizetési képessége és készsége;

b) továbbá a kölcsönvevő tag által kiállítandó kötvény legálább még egy kezessel is aláíratandó, a kinek fizetési képessége' a kölcsönvett összeg erejéig, szintén teljes biztosítékot nyújt.

26. §. A kötvényen mind az adós, mind a kezes aláírása két tanú által hitelesítendő.

27. §. A mi pedig a kötelezvény vagy adóslevél tartalmát illeti: abban mind az adós, mind pedig a kezes kötelezik magukat az igazgatóság által megszabott kamat fizetésére, s határozottan kijelentik, hogy önként alávetik magukat az egyesület szabad bíróválasztási jogának és az alapszabályok azon rendeletének, hogy ellenök, fizetési mulasztás esetében, a végrehajtás minden előleges per nélkül, elrendeltethessék.

28. §. A fentebbi 26. és 27. §§-ban előadott módon kiállított kötvény alapján, fizetési mulasztás esetében, az egyesület folyamodására, minden per nélkül elrendeltetik a végrehajtás, és pedig mind az adós, mind a kezes ellen: azonban a kezes ellen csak akkor vehető foganatba, ha az egyesület követelése az egyenes adós ingóságaiból ki nem került. — Addig is mindazáltal joga van az egyesületnek a kezes ellen is biztosítást eszközölni.

29. §. A végrehajtásnál a kijelölési jog az egyesületet illeti; de a végrehajtás előbb az ingóságokra intézendő.

30. §. A kölcsönök nagyobb összegre emelése vagy újabb három-négy hónapra meghosszabbítása mindenkor csak az illető kezes beleegyezésének határozott kijelentése után, s újabb kötelezvény aláírása mellett engedélyeztetik. Ez engedélyezésért $\frac{1}{6}$ -tól $\frac{1}{3}$ százalékig terjedhető kezelési díj (provisio) vétetik.

31. §. Azon összeg erejéig, mely az intézet könyveiben javára van írva, minden rendes tag kezesség nélkül is igényt tarthat az egyesület kölcsöneire.

32. §. A mely tag egészen befizette betéti tőkét, 60 forint erejéig nyer hitelt minden kezesség nélkül.

33. §. Kölesönök engedélyezésénél, a sorozatra nézve, a folyamodás benyújtásának és bejegyzésének időrendje, s az egy időben benyújtott kérvények tárgyalási sorára nézve, a folyamodók neveinek betürendje határoz. Ha minden bejegyzett folyamodó nem kaphat a pénztári készletből, akkor a kisebb összeget kérőnek van elsőbbsége a felett, a ki nagyobb összeget kér, a véletlen szerencsétlenség által sujtottnak a felett, a kit ily baj nem ért.

34. §. Az igazgató-bizottság nem indokolja a kölesön megtagadását, csak a közgyűlés előtt, ha t. i. valamelyik tag oda hivatkoznék felebb, s a tagok hitelképességének meghatározásában szem előtt tartott indokokat illetőleg is szoros hallgatásra van kötelezve.

35. §. A kölesönök után járó kamatok és díjak a kölesönösszegek kiszolgáltatásakor ez összegekből mindenkor előre levonatanak.

X. Idegen tőkék.

36. §. A mennyiben a saját tőkeképzés útján szerzett összegek a tagok hitelszükségletét nem fedezik: az egyesület által idegen tőkék kerestetnek, és pedig:

a) pénzügyintézetektől, gyámoktól, árva- és közpénzeket kezelő hatóságoktól, magán tőkepénzesektől és alapítványokkal bíró testületektől, az egyesület czége alatt, az összes rendes tagok egyetemleges jótállása alapján kiállított kötelezvényre nagyobb összegek vétetnek föl;

b) kisebb összegek, a hazai takarékpénztárainknál szokásos föltételek alatt, betéti könyvekre vagy lapokra bárkitől elfogadtatnak;

c) egyesületi tagok szintén kölesönözhetnek az egyesületnek kisebb-nagyobb összegeket, akár kötvényre, akár takarékpénztári betételképen: ez összegekre nézve azonban külön betéti könyvet avagy lapot kapnak, s ugyanoly viszonyban állanak az egyesülethez, mint az a) és b) pontok alatt érintett idegenek, s a rendes tagi betéti tőkéken felül kölesön adott vagy betett összegektől csupán kamatot követelhetnek, és osztalékot nem.

37. §. Minő kamatlábra vétessenek föl az idegen tőkék, és fogadtassanak el a takarékpénztári betételek: időről időre, a körülmények szerint, az igazgató-bizottság határozza meg, s e határozatokról mindenkor indokolt jelentést ad a közelebbi közgyűlés elé.

38. §. Valamint a kötvény mellett felvett idegen tőkékért, úgy a takarékpénztári betételekért is az egyesület nemcsak tartalékalapjával s a befizetett részvénytőkékkel, hanem a rendes tagok egész betéti tőkéinek háromszoros összege erejéig a rendes tagok összes vagyonával jótáll.

39. §. A felvett idegen tőkék és takarékpénztári betételek legfőlebb csak háromszor annyira mehetnek, mint az egyesületnek tartalékalapjában s a tagok részvénytőkéiben fekvő összes vagyona. Ha a takarékpénztári betételek ez arányt felülhaladnák, más idegen tőkék többé nem vétethetnek fel, s a takarékpénztári betételek fölöslege a legközelebbi biztos alapon nyugvó hitelintézetbe tétetnek által kamatozás végett.

XI. T a r t a l é k a l a p.

40. §. A kölcsönös jótállásból eredő kötelezettség nagyobb biztossága, s a kölcsönök visszafizetésénél előfordulható késedelemről eredhető zavarok elhárítása tekintetéből, tartalékalap alkottatik.

41. §. E tartalékalapba folynak:

a) Az első üzletév egész tiszta jövedelme. Osztalékok a tagoknak csak a második üzletév végével adatnak.

b) A belépti díjak, melyeket az első üzletév multával felveendő egyesületi tagok egyszerre vagy havi részletekben azért fizetnek, mivel igényt szereznek a már fennlevő tartalékalaphoz. E belépti vagy fölvételi díj mennyiségét a közgyűlés határozza meg.

c) A tiszta jövedelemnek a minden üzletév befejeztével tartandó közgyűlés által megállapítandó bizonyos része, melynek 10%-nál kevesebbnek lenni nem lehet.

42. §. A tartalékalap mikéntkezelése a kezelési útasításban határoztatik meg.

XII. O s z t a l é k.

43. §. A mi az egyesületi kölcsönök után fizetett kamatok-

és díjakból (provisiókból) az egyesület által fölvelt idegen tőkék kamatainak, s az igazgatási költségeknek fedezése, és a tartalékalap számára közgyűlésileg elkülönített rész levonása után fennmarad, mint osztalék,

leszámolási könyveikben, betéti tőkéik kiegészítéséig, javukra iratik azon egyesületi tagoknak, a kik e betéti tőkét még egészen be nem fizették;

kifizettetik azon tagoknak, a kik már teljesen befizették részvénytőkéiket.

44. §. A tagok osztalékai meghatározásánál csak a múlt év végén már befizetett forintok vétetnek tekintetbe, a krajezárok s a folyó évben tett befizetések mellőzésével.

XIII. Az egyesület organumai.

45. §. Az egyesület ügyeit intézik:

- a) a közgyűlés;
- b) az igazgató-bizottság;
- c) a tisztviselők: ú. m. az elnök és alelnök, pénztárnok és ellenőr.

a) Közgyűlés.

46. §. A közgyűlés félvényként rendesen egybehivandó. Szükség esetében, az igazgató-bizottság határozata vagy 20 egyesületi tag írásban benyújtott kívánata folytán, rendkívülieg, többször is egybehivathatik.

47. §. Közgyűléseken legalább 30 egyesületi tag jelenléte szükséges.

48. §. A közgyűlés határnapja felől az egyesület tagjai mindenkor legalább egy héttel előre értesítendőek.

49. §. A közgyűlés elnöke az egyesületi elnök vagy másodelnök.

50. §. A határozatok érvényességére a jelenlevő tagok általános szavazattöbbsége kívántatik.

51. §. Választásoknál és személyt illető kérdésekben, közgyűléseken titkos szavazásnak van helye.

52. §. A közgyűlés tárgyai:

- a) az elnök és alelnök általános, s az igazgató bizottság tagjainak viszonylagos többséggel választása;

- b) igazgatósági jelentések az egyesület ügyviteléről ;
- c) az igazgató-bizottság jelentése alapján , az évi költségvetés megállapítása , s a pénztárnok és ellenőr fizetésének és a tiszta nyeresémből évenként a tartalékalapba teendő résznek meghatározása ;
- d) az igazgató-bizottság elől , az alapszabályok értelmében, a bizottság vagy az illető egyesületi tagok által felebbvitt tárgyak ;
- e) az alapszabályok magyarázata ;
- f) az alapszabályok bővítése vagy módosítása, mire nézve vagy az igazgató-bizottság , vagy legalább öt egyesületi tag által írásban kell előterjesztetnie az indítványnak ;
- g) az egyesület érdekében tett és öt tag által pártolt bármely más indítvány ;
- h) az igazgató-bizottság által kidolgozandó kezelési szabályok végleges jóváhagyása ;
- i) a kezelési díjak és késedelmi kamatok mennyiségének, az igazgató-bizottság véleménye alapján , megállapítása ;
- k) az évi számadások előterjesztése , s annak folytán a számadás-vizsgáló küldöttség félévvel előre megválasztása ;
- l) az egyesületi tagok kirekesztése ;
- m) az egyesület föloszlása iránti határozás.

b) I g a z g a t ó - b i z o t t s á g .

53. §. Az igazgató-bizottság tagjai: az elnök , alelnök , pénztárnok , ellenőr és öt bizottsági tag , kiknek azonban számát a közgyűlés , a szükséghez képest , időközben bármikor , hétre , sőt kilenzre is fölemelheti , s a kik közül , ha lehet , legalább egynek a törvényekben jártas gyénnek kell lennie.

54. §. Az igazgató-bizottság érintett tagjai , a pénztárnokot és ellenőrt kivéve , kik csak vétség , mulasztás vagy képességihiány következtében mozdíthatatnak el hivatalukból , egy évre választatnak de mindannyiszor újra választhatók.

55. §. Az igazgató-bizottság az egyesületnek felelős a szabályok pontos alkalmazásáért és megtartásáért , s az egyesület mindennemű ügyeinek lelkiismeretes kezeléséért. Ez okból eljárásáról időről-időre jelentést tesz a közgyűlésnek.

56. §. Az igazgató-bizottság hetenként egyszer , szükség esetén többször is ülést tart , melyre mindannyiszor minden esetben,

mindenik bizottsági tag meghívandó az elnök által. Azon tag helyett, a ki a heti ülésekből több ízben elmarad, a nélkül, hogy elmaradását az elnök előtt alaposan igazolná, joga van a bizottságnak új tag választását hozni javaslatba a legközelebbi közgyűlésen, szükség esetére addig is helyettesíthetvén valakit a rendes tagok közül.

57. §. Az időközben meghalt bizottsági tag helyét is a bizottság tölti be ideiglenesen, a legközelebbi közgyűlésig.

58. §. Az igazgató-bizottságüléseiben előadó a pénztárnok és tollvivő az ellenőr, azonban mindketten szavazat nélkül. A határozatok érvényességére, a tisztviselőkön kívül, legalább három bizottsági tag jelenléte és általános szavazattöbbség kívántatik. Ha egyenlően állanak a szavazatok: a fenforgó kérdés mellőztetik, s eldöntése a közelebbi ülésre halasztatik.

59. §. Az igazgató-bizottság határozatai ellen felebbhivathozhatni a közgyűlés elé.

60. §. Az igazgató-bizottság az elnök eljárása ellen szintén a közgyűlésre hivatkozhatik, s az elnök azon intézkedése, mely ellen a bizottság többsége a közgyűlésre hivatkozik, ideiglenesen felfüggesztetik.

61. §. Az igazgató-bizottság jogai közé tartozik:

- a) a rendes és rendkívüli gyűlések összehívása;
- b) a pénztárnok és ellenőr választása és elmozdítása, s ideiglenes akadályoztatásuk esetében helyettesítése;
- c) a pénztárnok és ellenőr fizetésének javaslatba hozása a közgyűlésen;
- d) új tagok fölvétele;
- e) a bizottsági tagok megürült helyeinek, a fenebbi 56. és 57. §§ értelmében, igeiglenes betöltése;
- f) az írásban benyújtott kölcsönkérvények tárgyalása;
- g) idegen tőkék kölcsönös jótállás mellett fölvétele;
- h) a kölcsönösszeg maximumának és a kamatlábnak koronként meghatározása;
- i) a késedelmi kamatok és kezelési díjak (provisiók) megállapítása iránt a közgyűlés elé vélemény terjesztése;
- k) a pénztárkezelés és könyvvezetés szigorú ellenőrzése, a bizottság által még az egyesület működésének megkezdése előtt kidolgozandó pénztári utasítás szerint;

1) a tartalékalap kezelését illető rendszabály kidolgozása, és jóváhagyás végett szintén a közgyűlés elé terjesztése.

62. §. Az igazgató-bizottság kötelessége továbbá fölügyelni, hogy az egyesületi tagok havi illetékeik, s az adósok járandóságai és a tőke vagy tőkerészletek visszafizetésében hátralétben ne maradjanak, s a hátralékok kellő szigorral és pontossággal behajtassanak.

63. §. A bizottság, határozat folytán, az egyesület nevében és czégre alatt kiállítandó mindennemű okiratot, mely az egyesület tagjait kölcsönösen és egyetemlegesen kötelezi, az elnök vagy al-elnök és a bizottságnak a közgyűlés által e végett különösen kijelölt két tagja írja alá.

64. §. A bizottságnak jogában áll a czég aláírására kijelölt bizottsági tagok egyike helyett, akadályoztatás esetében, ideiglenesen helyettesítést nevezni ki.

65. §. A bizottság tagjai a kölcsönzésekből eredhető veszteségekre nézve, csak az alapszabályok, kezelési utasítások és közgyűlési határozatok meg nem tartása esetében tartoznak kártérítéssel.

c) E l n ö k s é g.

66. §. Az elnök

a) hívja egybe a bizottság rendes és rendkívüli heti üléseit, és vezeti azoknak tanácskozásait;

b) hatóságok és idegenek irányában, úgy szintén pör és végrehajtás eseteiben, az egyesület tagjai irányában is képviseli az egyesületet.

67. §. Sietős esetekben az elnök saját felelősségére is adhat kisebb kölcsönöket. E rendkívüli intézkedés azonban mindannyiszor a legelső bizottsági ülés utólagos jóváhagyása alá terjesztendő, az intézkedés sürgetős volta is igazolandó levén. Ha a bizottság utólag az elnök eljárását nem hagyja helyben: a kölcsönnyeléből származható minden veszteségért az elnököt illeti a felelősség.

68. §. Az elnököt akadályoztatása esetében mindenben az al-elnök helyettesíti.

d) P é n z t á r n o k.

69. §. A pénztárnok a bizottság által megállapítandó cautiót köteles letenni.

70. §. A pénztárnok veszi be a befolyó pénzeket, rendes nyugták és elismervények mellett, és teljesíti az elnök írásbeli utalványozása folytán az előforduló kiadásokat.

71. §. A pénztárnok vezeti, a pénztári utasításban kijelölt módon és megállapított minták szerint, a bevételekről és kiadásokról a szükséges könyveket és jegyzékeket, s minden bizottsági ülésben jelentést tesz a pénztár állásáról, előterjeszti az adások jegyzékét, havi kimutatásokat készít az intézet üzletéről, az év végén pedig okiratokkal igazolt, teljes számadást nyújt be az összes kiadásokról és bevételéről.

72. §. A pénztárnok terjeszti elő az igazgató-bizottság ülésein a kölcsönkérvényeket.

c) E l l e n ő r.

73. §. Az ellenőr vezeti a közgyűlés és bizottsági ülések jegyzőkönyveit, és viszi az egyesület levelezéseit, s ellenőrzi a pénztárnokot a pénztári utasítás értelmében.

XIV. A z e g y e s ű l e t f e l o s z l á s a.

74. §. Az egyesület feloszlik és leszámolásra kényszeríthetik, ha hitelezői által az egyesületi vagyon s a tagok részvénytőkői ellen a törvényes végrehajtás sikeretlenül kíséretetett meg.

75. §. Az előbbi §-ban foglalt eseten kívül csak különösen e végett összehívandó gyűlésen, s a megjelent egyesületi tagok kétharmadának egyező szavazata által határozathatják el az egyesület feloszlása.

76. §. Ha az egyesület feloszlása, akár törvényes úton, akár határozatilag ki van mondva: minden künnlevő követelése az egyesületnek rendre behajthatnak, s mindenekelőtt az idegen követelések elégíttetnek ki, és pedig először is a tartalékalapból, aztán a tagok részvénytőkőikéből, s ha mind e források nem elegendők a terhek tisztázására, akkor a 11. és 38. §§-ban meghatározott összeg erejéig, a kölcsönös jótállás alapján, az egyes tagok bármely más ingó vagy ingatlan vagyonaiból.

77. §. Ha idegen terhek nincsenek, vagy a tartalékalap egy részéből fedezhetők: a tartalékalap, illetőleg annak az idegen terhek fedezése után fenmaradt része, vagy egy hasonló természetű

egyesület avagy pénzügyintézet alapítására vagy gyarapítására fordítatik, vagy pedig két részre osztatik, s két-harmad részben, betéti tőkék befizetett részleteihez aránylag, kiosztatik az egyesület tagjai közt; egy harmad rész pedig községi jótékony czélra vagy czélokra adatik alapítványképen.

XV. Az egyesület kiváltságai.

78. §. Az egyesületnek az 1840: 16. t. czikk értelmében vezetendő könyvei, számlái, s ezeknek az intézeti elnök, pénztárnok és ellenőr által aláírandó, s az egyesület pecsétjével ellátandó kivonatai, saját tagjai irányában, a törvény előtt teljes próba erejével bírnak.

79. §. Az egyesület által a tagok vagy ezek kezesei ellen intézett végrehajtás se felfolyamodás vagy semmiségi panasz, se perújítás vagy egyéb perorvoslat által meg nem támadható.

80. §. Az egyesület könyvei, úgy az általa s tiszviselői és tagjai, mint ilyenek, által aláírt kötvények, nyugták stb. bélyegmentesek.

81. §. Az egyesület, saját tagjai irányában, a törvényes kamatláb alól fel van mentve.

82. §. Az egyesületnek joga van az általa engedélyezett kölcsönök után kezelési díjakat (provisiókat) szedni, úgyszintén, a fizetési határnapok lejártá után, fizetéssel hátramaradt tagoktól késedelmi kamatot követelni, mely az egyesület által vett rendes kamatnál egy százalékkal magasabb lehet.

83. §. Az 52. §. e) pontja szerint egyedül az egyesület közgyűlését illetvén az alapszabályok, kezelési útasítások magyarázata, ha a tagok közt, vagy a tagok és az igazgató-bizottság között e szabályok és útasítások értelmezése felett vita támad, e vita mindenkor csak közgyűlési határozat által intéztethetik el, minden hatósági és törvényes beavatkozás vagy porlekedés kizárásával.

XVI. Ellenőrség.

84. §. Az egyesület sz. kir. városokban a városi, egyéb városokban és községekben a megyei hatóság felügyelete alatt áll, minélfogva az ezen hatóságok által kinevezett biztosnak joga van a közgyűléseken jelen lenni, az egyesület könyveit, pénzkezelését

bármikor megtekinteni, s kötelessége az alapszabályok szigorú megtartása felett őrködni.

85. §. Az egyesület igazgatósága félévenként tartozik hirlapban közzétenni az egyesület üzletkimutatását.

XVII. F ü g g e l é k.

86. §. Mihelyt az országban három egyesület alakul, ezek az ország központján, Pesten, közakarattal választanak egy képviselőt, ahhoz beküldik szabályaikat, kezelési útasításait, a kamatláb, a kölesön maximuma és minimuma, s más fontosabb tárgyak fölött időről időre hozott határozatokat, évnegyedes és évi üzletkimutatásait, s az érintett képviselő azokat időszakonként a legtöbb előfizetővel bíró, pesti hirlapban megismerteti.

87. §. Mihelyt az országban tíz egyesület alakul, ezeknek küldöttei évenként egyszer a fővárosban összejönnek a végett:

- a) hogy tapasztalataikat egymással kölesönösen kieseréljék;
- b) hogy saját tapasztalataikat, koronként hozott útasító rendszabályaik, üzletkimutatásaik, a közgyűlés elé terjesztett igazgatósági jelentéseik közlése s a külföldi hasonló egyesületek szervezetének, működésének ismertetése végett egy, eleinte évnegyedenként, aztán havonként vagy gyakrabban is megjelenő kis lapot alakítanak, pesti állandó képviselőjük szerkesztése alatt;
- c) hogy, a mennyire lehetséges, pénzforgalmuk szabályozása, s működéseik kölesönösen elősegítése végett, egymással üzleti viszonyba is jöjjenek.

MAGYAR GAZDASÁGTUDOMÁNYI TÁRSASÁG
KÖNYVTÁRA